

Debatt

JOHAN MYHRMAN:

Engman och nationalekonomin

Hans Engman tycker uppenbarligen inte om mina åsikter om orsakerna till att vi har inflation i världen. Det må vara hänt. Vad som emellertid är viktigt att diskutera är sättet att nå fram till dessa åsikter. Engman kallar mig (Svensk Tidskrift 1980:10) för "en nationalekonomisk traditionalist". Om man med detta uttrycksätt avser någon som använder etablerad nationalekonomisk metodik känner jag mig närmast hedrad av karakteristiken. Hans påstående att "de stolta nationalekonomiska modellerna sedan länge inte kan användas för att förklara skeendena i den ekonomiska verklighet som omger oss" tyder närmast på en ganska dålig beläsenhet inom senare nationalekonomisk forskning. Detta kan också exemplifieras av hans uttalande att nationalekonomerna "söker förklaringar till företeelser i verkligheten i sina läroböcker och inte genom självständigt tänkande".

Inget kan vara mer vilseledande än denna karakteristik. Våra läroböcker reflekterar vad som för någon tid sedan var relativt allmänt accepterad kunskap i ämnet tillrättlagd för pedagogisk framställning. I ett ämne i relativt snabb utveckling innebär detta tyvärr att läroböckerna ligger 5–10 år efter forskningsfronten. Ingen forskare skulle drömma om att ta läroböckerna till utgångspunkt för sin forskning.

Det är inte heller så att man "utgår" från någon teori som har uppstått som ett "hjärnspeke" hos en verklighetsfrämmande teoretiker. Nationalekonomen startar vanligen från observerade problem i samhället. (Ofta är vi kanske för problemorienterade.) Därefter formuleras en teori för att förklara fenomenet. Denna teori utsätts sedan för ett empiriskt test, dvs dess förklaringsvärde prövas mot vad vi observerar i verkligheten. Förkastas inte teorin får den stå kvar som acceptabel tills en bättre teori kan ta dess plats. Detta är den enda kända metodiken för vetenskapligt framåtskridande och om Engman inte accepterar den utan anser att hans egna insikter om hur det förhåller sig

med inflationens orsaker är tillräckliga finns det inget att tillägga från min sida. Om han däremot accepterar vår metodik är han mycket välkommen att utveckla en explicit teori för hur de ekonomiska samband ser ut som leder fram till hans hypotes och att presentera de tester som visar att hans hypoteser har förankring i verkligheten. Innan detta är gjort får hans påståenden förbli påståenden.

Låt mig emellertid också bemöta några andra uttalanden som jag reagerat mot. Engman hävdar bla att vi "inte tagit hänsyn till den internationalisering av västländernas ekonomier som på ett genomgripande sätt förändrat grundvalarna för de nationella ekonomierna under efterkrigstiden". Jag vill här bara påminna om att ett stort forskningsprojekt under åren 1974–76 genomfördes på Institutet för internationell ekonomi vid Stockholms universitet med titeln Internationaliseringsprocessen. Detta behandlar just frågan om nationalstatens möjligheter i en värld med ökad internationalisering. Slutsatsen var att i åtskilliga avseenden har vi blivit mer beroende av omvärlden, men i andra avseenden, t ex via rörliga växelkurser, har vissa länder kunnat minska detta beroende t ex i fråga om skyddet mot import av internationell inflation. Västtyskland och Schweiz har därvid lyckats hålla inflationstakten nere till 2–4% trots en genomsnittlig inflation för OECD på 10% eller mer. Sedan 1974 har dessa två länder inte fått någon nämnvärt höjd inflationstakt, tvärt emot vad Engman påstår, och trots att även dessa länder har många multinationella företag och är djupt involverade i Eurocurrency-verksamheten.

Detta för mig över till frågan om de multinationella företagen, MNF. Det är bra att Engman erkänner att dessa inte utgör den enda orsaken till inflationen, men han hävdar att de utgör en väsentlig orsak till inflationsökningen under det senaste årtiondet. Vilken teori och vilka empiriska test underbygger då denna slutsats? Jag påpekade att variationer i inflationstakt inte rimligen kunde förklaras av va-

riationen i MNFs tillväxt. Engman synes nu hävda att "de multinationella har ansvar för en huvuddel av inflationsökningen under det senaste årtiondet".

Vilka bevis eller empiriska undersökningar anføres för att stödja denna hypotes? Det enda som tycks underbygga denna slutsats är att inflationen ökade och MNF ökade! Men även andra faktorer ökade under detta decennium. Befolkningen ökade, rustningarna ökade, den sociala oron ökade. Varför är inte dessa faktorer lika rimliga förklaringsfaktorer? Det räcker alltså inte med en enkel korrelation för att bevisa orsak-verkan!

När det gäller den av mig refererade McKinnon är det inte fråga om någon "okänd uppsats" utan om en nyutkommen lärobok som fått goda recensioner i internationella facktidsskrifter. Det finns många andra referenser att åberopa. I fråga om Engman är monetarist eller inte har jag inte någon orubblig uppfattning. Jag tycker egentligen inte att sådana etiketter är särskilt meningsfulla, bla därför att ordet monetarism i Sverige förknippas med Friedman och därmed blir värdeladdat genom att det associeras med konservatism, stöd för Chilejuntan etc. Om vi lämnar vårt snävt isola-

tionistiska, anti-intellektuella debattklimat så finns det ute i världen åtskilliga socialdemokrater som är monetarister i den meningen att de anser monetära faktorer vara en avgörande faktor i inflationsförklaringen. I denna mening synes mig Engman vara monetarist eftersom han hävdar att inflationen till stor del beror på likviditetseffekter från eurodollarmarknaden. Jag avsåg aldrig att förklara honom som monetarist i de andra avseenden som han inkluderar i ordet monetarism.

Låt oss försöka avsluta denna debatt på ett konstruktivt sätt. Det gäller då i första hand att inte kalla någon för monetarist utan ett kvalificerande omdöme om vad man exakt avser med denna beteckning. Jag anser att i stället för att karakterisera tankegångar som monetaristiska eller keynesianska bör man betona och kritiskt granska och utvärdera de argument som anføres för den ena eller den andra slutsatsen om inflationens orsaker och om vilka slutsatser som därvid kan dras om olika ekonomisk-politiska rekommendationer. I fråga om Sveriges inflationstakt är tex problemet i hög grad relaterat till växelkurspolitiken och till löntagarorganisationernas beteende. Vad kan Engmans inställning vara i denna fråga?